

Angela Petch

A toszkán titok

FORDÍTOTTA NOVÁK PETRA

Angela Petch

A toszkán titok

ATHENAEUM

A fordítás alapjául szolgáló mű
Angela Petch: The Tuscan Secret

Copyright © by Angela Petch, 2019
First published in the English language Great Britain
in 2019 by Bookouture. This Hungarian language edition is published
by arrangement with Bookouture and Little, Brown
Book Group, London.

Hungarian translation © Novák Petra, 2020
Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Telefon: 1-235-5030
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado

ISBN 978 963 293 992 6

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámín
Felelős szerkesztő: Besze Barbara
Szerkesztette: Molnár Eszter
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Borító: Földi Andrea
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült az Alföldi Nyomda Zrt.-ben, 2020-ban
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

*Quant'è bella giovinezza
che si fugge tuttavia!
Chi vuol esser lieto, sia:
del doman non c'è certezza.*
Lorenzo de' Medici (1449–92)

Ó, mi szép az ifjúkor, csak
gyorsan elszáll, mindhiába!
Vigan élj, gondolj a mára:
hátha rosszabb lesz a holnap.
(Sárközi György fordítása)

Paul Francis Sutor emlékére

Előszó

Egy bagoly huhog nem messze, és hallom, ahogy a távolban farkasok üvöltenek a Hold-hegység felől. Elképzelem, ahogy összegyűlnek a hegygerincen, és orrukat a magasba emelve elsírják a bánatukat, miközben felettük, a koromfekete égen csillagok pislákolnak. Tudom, bármennyire is szeretnék visszaaludni, az emlékek úgysem hagynak nyugodni. Ezen nem változtathatok.

A falusi iskolánkban egyetlen tanár volt, így mind a harmincnégyen ugyanabban az osztályteremben zsúfolódtunk össze, kicsik és nagyok. Télen egy fatüzelésű kályha ontotta a meleget, nyáron pedig a hűvös, hegyvidéki szélre várva szélesre tártuk az ablakokat, amelyeket jó magasan vágtak a falakba, nehogy a külvilág elvonja a figyelmünket.

Egyedüli gyerek vagyok. Mindig vágytam egy fiútestvére, de anyám többé nem lett viselő, ezért aztán összebarátkoztam egy fiatalabb fiúval, aki mellettem ült a padban. Segítettem neki betűket kanyarítani a palatáblára, az iskola udvarán pedig megóvtam az erőszakos nagyfiúktól. Még az egyszerű *merendét* is megosztottuk egymással – a szárított körtét vagy a tegnapi kenyér csücskét.

Amikor idősebb lett, iskola után együtt vertünk tanyát a barlangban, ahol a sötétben csillogó, hűvös falak közt szalamandrák rejtőztek. Hajnalban keltünk, hogy kilőjünk néhány madarat a rajból, amely a Monte dei Frati fölött húzott el. Óvatosan lépkedtünk a gesztenyefák rozsdavörös levelein, nehogy zajt csapjunk. Amikor bajtársak lettünk, ez a képes-

ség különösen hasznunkra vált a veszélyek közepette. A gosz elleni harcban.

Évekkel később, álmatlanul forgolódva eszembe jut, hogyan másztam fel aznap éjjel a barlanghoz, gondosan kerülgetve az őrszemeket. Olyan közel osontam el mellettük, hogy még az elfojtott suttogásukat is hallottam. Reméltem, hogy ott találom őt is, ahogy egy sziklán üldögél, és várja, hogy a nap a lilás fényben játszó, magasztos hegyormok fölé kússzon. Örültség volt remélni, hogy legalább egy napra beköszönt a béke? Az iskolában sokat olvastunk a Nagy Háborúról, és arról, hogyan kötöttek tűzszünetet a németek és a britek karácsony napján, hogy aztán együtt rúgják a labdát a lövészárkokkal határolt, kezdetleges pályán. Reméltem, hogy ott van fent, a barlangnál, és merengve nézi a tájra ereszkedő ködöt, amely eltakarja szemünk elől az alattunk dúló borzalmakat. Túl sokat kívántam talán?

Menet közben kénytelen voltam megállni egy jókora szikla mellett, mert öklendezni kezdtem a rothadó hús bűzétől. Az ösvényen egy holttest feküdt arccal lefelé, félig-meddig a sűrű levelek közt, a keze a feje alatt, mintha békésen szundítana. Rémület markolt a szívembe, ahogy átfordítottam, de még a félig felrobbant arcból is láttam, hogy nem ő az.

Sarkon fordultam, és a megszállt falunk felé vettem az irányt, ahol az egyszerű házainkat barakkokká és fegyverraktárakká alakították, aztán egyszer csak az ő kiáltására lettem figyelmes. Soha nem felejttem el a borzalmas sikolyt, amely a falu iskolája felől jött. Gyerekként számtalanszor bámultam ki az iskola magas ablakain erre a tájra, a szélben derűsen hajlongó két ciprusfa csúcsára, és alig vártam, hogy a zöldellő domboldalakat járhassam. Egy vödörre álltam, hogy belessek, de a lábam megcsúszott, és a vödör fémes csattogására a kutyák vad ugatásba kezdtek.

Az örök, akik kirohantak, és lefogtak, mind környékbeliek voltak, és ettől még inkább összeszorult a szívem. Együtt nőttem fel ezekkel az egyenruhás férfiakkal és fiúkkal, aki-

ket megméltelyezett az elvakult politika. Bevonszoltak az épületbe, én meg egyre csak rúgkapáltam, káromkodtam, és az árulók arcába köptem.

Megkínózták, és dróttal egy alacsony székhez kötözték, a térdeit felhúzza kuporgott, hogy tisztán láttam, mit tetek legföltettebb testrésszel. Oda akartam rohanni hozzá, az örök azonban erősen fogtak. Ő szerencsére elvesztette az eszméletét, véres feje előrebukott, mintha imádkozna.

A legszörnyűbb árulást az az ember követte el, aki gúnyosan végigmért, és odavetette, hogy én következem. Fel sem fogtam, hogy árulhatott el. Amint lerogytam az asztalhoz, ő már lendítette is a kalapácsát, hogy az ujjaimat odaszögelje. Üvöltöttem a fájdalomtól, de közben elfordítottam a tekintetemet a vérfoltos, fekete ingjéről, és egyre csak bámultam kifelé az ablakon. Összeszorított foggal tűrtem a fájdalmat. A két sudár ciprusfára szegeztem a tekintetemet, és nem voltam hajlandó beletörődni, hogy soha többé nem mehetek vadászni az ifjú barátommal, és soha többé nem zárhatom karomba a kedvesemet.

Első fejezet

1999 februárja

Észak-Londonban egy borús, februári délután Anna két álmatlan éjszaka után otthon pihen. Hallgatja, ahogy az ingázók az ablaka alatt sietnek haza a munkából, és magában hálát ad, hogy kimarad ebből az örült tülekedésből.

Mostanában összekuszálódott az élete. Elvesztette a munkáját, és nemrég az édesanyja is meghalt. Azt mondják, a baj mindig hármásával jön, így most azon morfondíroznak, mi lesz a következő.

Már épp elnyomná az álom, amikor megszólal a csengő.

– Jövök már, jövök – motyogja, majd sóhajtozva kikászálódik az ágyneműk kényelmes kis fészkéből, és kinyitja a második emeleti lakás ajtaját.

– Csomagja érkezett, hölgyem. – A fiatal futár önelégült vigyorral legeteti rajta a szemét, mire Anna szorosra húzza magán a köntöst. Átveszi a csomagot, határozott mozdulattal becsukja az ajtót a fickó orra előtt, a papucsában átslatyog a konyhán, és bekapcsolja a vízforralót.

Igen vaskos a csomag. Számított rá, hogy valamikor kézhez kapja, mégis a tudata mélyére számúzta a gondolatot. Miután az ügyvéd a múlt héten felolvasta a végrendeletet, felvilágosította Annát, hogy az édesanyja nemcsak ötvenezer fontot hagyott rá, hanem egy rakás régi iratot is. Minden mást Harry és Jane, Anna testvérei örököltek. Miközben a Smythe & Sons ügyvédi iroda képviselőjében érkezett Peregrine Smythe a gyűrött, hajszálcsíkos Savile Row öltönyében

monoton hangon duruzsolt, Anna a csapdába esett legyet figyelte, amely kétségbeesetten csapódott újra meg újra az ablaktáblának. Időről időre a vele szemben ülő bátyjára és nővérére pislogott, és magában megállapította, hogy Harry elhízott és megkopaszodott, Jane pedig középkorú hölgy benyomását kelti a merevre hajlakkozott, makulátlan frizurájával. Soha nem érezte magához közel a testvéreit. Amikor megszületett, ők már szinte felnőttek voltak. Anna valódi meglepetésbaba volt, amikor az anyja már a negyvenhez közelített, és az érkezése alaposan felbolygatta a családot.

Egy bögre Earl Grey teát készít magának, amit aztán az ágyához visz a csomaggal együtt. A csomagolópapír alatt egy cipőfűzővel átkötött kartondobozt talál, benne egy barnás borítékkal, amelyen a saját neve áll az édesanyja kusza kézírásával. A boríték alatt füzeteket, elmacskásodott gumi-szalaggal átkötött, összecsavart papírkötegeket, illetve egy összehajtott ruhadarabot lát.

A borítékból előhúz egy régimódi, csíkos papírlapot, amelynek bal sarkába ibolyacsokrot nyomtattak. Az anyja angolul üzent neki. Erős akcentussal beszélt a nyelvet, de írásban kiválóan fejezte ki magát.

Willow's End

1997. augusztus 16.

Drága Annám!

Amint ezeket a sorokat olvasod, már túl vagy a temetésemen. Lehet, hogy megsirattatok, de bízom benne, hogy alapvetően jó hangulatban telt a szertartás. Remélem, a templomban lejátszottátok a kedvenc olasz dalaimat, és utána ettetek egy tál finom spaghetttátát. Gondolom, sokat beszélgettetek rólam. A család talán felidézte a lobbanékony természetemet, és azt, milyen sokat szerencsétlenkedtem az angol nyelvvél. Nem számít, dicsérettel vagy rosszallással beszéltek rólam. PaziENZA! – ahogy

nálunk mondani szokás. Nekem rettentő nehéz volt türelmet tanulnom.

Rengeteg mondanivalóm van számodra. Talán gyáva megoldás, hogy mindent leírok ahelyett, hogy szemtől szembe elmondanám. Nehéz volt eldöntennem, mi a helyes út. Ha már régebben elmeséltem volna, mi minden mentem keresztül a háború alatt, az kataklizmikus következményekkel járhatott volna. Cataclismico, disastroso... Olaszul majdnem ugyanúgy mondjuk. Az angolok és az olaszok oly sok mindenben hasonlítanak, mégis nagyon mások. Ezt akkor tapasztaltam meg, amikor először jöttem ide.

Amikor az orvosok elmondták, hogy már nem lehet műteni a daganatot, elhatároztam, hogy rendet rakok az irataim között, és összerendezem a vaktában egymásra hányt visszaemlékezéseket, amelyeket gyakran kutya-futtában jegyeztem le, amikor épp szükségét éreztem. Nevezhetjük ezeket az emlékeket egyfajta naplónak is. A végrendeletem felolvasásakor az ügyvéd minden bizonnyal elmondta azt is, hogy ezeket mind-mind neked adom. Talán úgy érezted, kissemmizlek. A pénztől eltekintve, Harry megkapja Willow's Endet – biztos vagyok benne, hogy ő tudni fogja, mihez kezdjen ezzel az ódon, huzatos házzal, hiszen mindig is szerette, amikor látogatóba jött. Ráadásul jól passzol majd az újonnan megkapott vállalatigazgatói pozíciójához. Jane pedig megkapja az ékszereimet. Már kislányként is imádta magára aggatni a nyakláncaimat.

Neked ezt a dobozt szántam az irományaimmal. Az emlékgöngyeim tőlem, neked. Remélem, mire elolvasod valamennyit, megérted, soha, de soha nem akartam, hogy kissemmizve érezd magad, édesem. Talán hiányoznak bizonyos részletek, amelyekről megfeledkeztem az évek során. Nem írtam naplót minden egyes nap, így hát

jókora üres foltokat hagytam a történetben. Soha nem tudtam igazán megnyílni, és őszintén mesélni az életemről, de most úgy érzem, kötelességem megtenni. És ennek nincs is más módja, mint ez a napló.

Olvasd el, kérlek, amikor lesz rá időd. Tégy velem, amit csak akarsz. Ez az örökségem számodra.

A te szerető Mammád

Anna a párnákra dől. Kíváncsi, ugyanakkor mérges az anyjára, amiért ennyire titokzatos. Mindig is nehéz volt ketőjük kapcsolata. Az édesanyja heves vérmérsékletű asszony volt, hajlamos a drámai jelenetekre. Anna néha örömmel simult a karjába, de gyakran elfordult, hogy Mamma hűvösen, távolságtartón viselkedett: akár az érem két oldala, amelyek folyton váltják egymást. Jellemző volt rá, hogy kataklizmi-kusként írt le bizonyos eseményeket.

Anna még jól emlékszik arra az esetre, ami hatéves kora körül történt. Benyitott a nappaliba, ahol Ines, az édesanyja épp az íróasztalnál üldögélt.

– Mikor lesz még egy kisbabád? – szegezte neki a kérdést.
– Nincs kivel játszanom.

Ines becsukta a naplóját, és az ölébe vonta a kislányát.

– Mamma már túl idős ehhez – mondta, és arcon csókolta Annát. – És egyébként is, hogyan tudnék egy kisbabát szeretni? Tiéd az összes szeretetem, drága kicsi *tesoro*.

Élénken emlékszik minderre, hiszen az anyja oly ritkán mutatta ki a szeretetét, különösen Harry és Jane társaságában.

A testvérei azt csináltak, amit csak akartak. Jóval idősebbek voltak nála, és talán maguk sem tudták, mennyire megbántották őt a tréfáikkal.

– Te becsúszott gyerek vagy, csak egy baleset – vetette oda egyszer Jane, és Anna rettentően szívére vette a dolgot. Egész életében úgy érezte, hogy kevesebb szeretetet kap, mint a testvérei, hogy legtöbbször csak kolonc a többiek nyakán.

Gyakorta előfordult, hogy míg a testvérei a barátaikkal táncolni vagy moziba mentek, ő hosszú órákon keresztül rostokolt otthon egymaga.

Az anyjához fűződő kapcsolatát különös mód szorosabbnak érezte, miután Ines beköltözött a Claremont idősek otthonába, ahol haláláig élt. Amikor Ines lelke felbolydult, Anna mindig tudta, hogyan nyugtassa meg.

– Mesélj arról, hogyan éltél Olaszországban, mielőtt Angliába jöttél volna, Mamma! – kérte ilyenkor, egyrészt mert kíváncsi volt az életének arra az időszakára, amiről alig-alig tudott, másrészt mert rájött, hogy az édesanyját megnyugtatja, ha az olasz gyökereiről mesélhet.

Időnként Ines szívesen mesélt, bár Anna sokszor nem tudta követni az összefüggéstelen szóáradatot. Máskor azonban makacsul hallgatott, és mereven bámult ki az ablakon a kert és a tenger felé. Anna nem is bánta, amikor az anyja csendben üldögélt. A békés csendben volt hely mindkettőjük számára, és sokszor csak elücsörögtek egymás mellett, fogták egymás kezét, és Anna hagyta, hogy az édesanyja elmerüljön a gondolataiban. Előfordult, hogy egy hang vagy egy illat előcsalogatott egy-egy emléket, és Ines ilyenkor visszarepült a múltba. Ha mondjuk egy motor elzúgott mellettük az úton, Ines előtt mintha hirtelen megelevenedett volna a régmúlt.

– A többiek ma bementek a városba. Túl nagy a forróság a táncmulatsághoz, de a németek már a szomszédos völgyben járnak. Kiűritik a falvakat...

Anna ilyenkor vette a lapot, és úgy tett, mintha Ines egészen hétköznapi dolgokról mesélne.

– Komolyan, Mamma? Aztán mi történt?

Néha úgy érezte magát, mint egy betolakodó, aki az anyja legféltettebb titkaiban vágkál.

– Ha rájönnek, komoly bajba kerülök, de olyan meleg volt! A blúzom a testemre tapadt, a hajam úgy lebegett a vízen, akár a hínár. És ő szorosán ölelt...

Anna ilyenkor nem kérdezősködött. Másra terelte a szót, vagy egyszerűen odavitte Ines fotóalbumát az éjjeliszekrényről, és együtt böngésztek a családi képeket.

Voltak délutánok, amikor az édesanyja magába roskadva ült, arcán könnyek csorogtak, amelyeket Anna gyengéd mozdulattal itatott fel. Előfordult, hogy Ines görcsösen kapaszkodott a lányába.

– Visszajött, Anna, visszajött! De téged soha nem hagyalak el. Jó kislány vagy. Az én kicsi kincsem.

Miközben belelapozgat a vastag papírkötegekbe, Annának eszébe jut, milyen nehéz volt kiigazodni az anyja zavaros gondolatai között, amikor ilyen furcsákat beszélt. Milyen kár, hogy Ines csak az élete végén tudott igazán szeretni! Mintha a gondosan elzárt érzelmei végre utat törtek volna maguknak. Milyen csodás lett volna, ha ezt a szeretetet Anna már gyerekfejjel megkapja!

Mobiltelefonjának éles csengőhangja visszarántja a múltból a jelenbe.

– Anna! Sajnálom, hogy nem hívtalak tegnap este. Teljesen be voltam havazva a melóval. De miért nem vártál meg?

Anna nem akarja a szeretőjét nyugtatgatni. Nincs kedve elmondani Willnek, mennyire elege van a hosszas várakozásból az éttermi asztaloknál, és mennyire utálja, hogy a pincérek lesajnáló pillantásokat vetnek rá, miközben ő a borát szürcsölgeti, és reméli, hogy kitart az egy pohárka, amíg Will befut végre.

– Átugorhatok most? – kérdi Will. – Épp a taxiban ülök. Ott vagyok úgy negyedóráska múlva.

Anna az órájára sandít. Este fél hat. Néhány hete még igent mondott volna, de időközben megelégette, hogy az esti röpke találkozásokon és ezeken a spontán látogatásokon kívül nem jut neki más. Mintha Willnek nehezebbre esne a sűrű beosztásába bezsúfolni őt.

Will lehalkítja a hangját. A sofőr valószínűleg kíváncsian

fülel, miket mond a híres utasa, akinek ismerős vonásai gyakran feltűnnek a Channel 4 hírműsorában.

– Ott maradnék egész éjszaka, kicsim.

– Nem érzem valami jól magam ma, Will. Hasogat a fejem – füllent Anna. – Majd hívlak.

Nincs ereje vitába bonyolódni, és mielőtt még Willnek esélye lenne meggyőzni őt, kinyomja a telefonját, ki is kapcsolja, és az ágyára hajtja az anyja vastag papírkötege mellé. Még abban sem biztos, hogy lesz ereje végigrágni magát a titokzatos irományokon. Mamma soha nem beszélt sokat az olaszországi életéről. Némileg megkésettnek tűnik ez most, hogy a sírból akar szólni hozzá ezzel a naplóval meg a rejtélyes feljegyzésekkel. Talán van valamilyen nagy titok, amiről Annának tudnia kellene?

Kiveszi a legfelső lapot a nagy halomból. Az édesanyja sűrű, szálkás betűi helyenként elkenődtek, nehezen olvashatók. A papírlapra egy angol nyelvű üzenetet tűztek.

Anna, a háború idején rövid ideig naplót vezettem. Nem lett volna szabad. Ha illetéktelen kezekbe kerül, komoly megtorlásban lett volna részem. Évek óta nem néztem bele, de most, hogy beleolvastam, szinte el sem hiszem, hogy én voltam az a fiatal lány, aki írta. Remélem, érteni fogod, az olasz szavak egy része ugyanis igencsak régies. Ne feledd, ez az egész fél évszázaddal ezelőtt történt. Mennyit változtak az idők!

Anna átfutja az olaszul írt szöveg első néhány sorát, anyja kusza betűit, és tudja, hogy nem lesz könnyű dolga. Mamma valamennyire megtanította őt olaszul, de mindhárom gyermeke az angolt használta. Nekiveselkedik, de minden második mondatba beletörik a bicskája. Hamar belátja, hogy be kell szereznie egy komolyabb szótárt. Előveszi a zsebszótárát, de nem sokra megy vele.

Képtelen összeszedni a gondolatait. Szinte beleszédül a hatalmas feladatba, amelyet az anyja bízott rá. Érdemes egyáltalán lefordítani ezt a sokoldalnyi olasz szöveget?

Bebújik a meleg paplan alá, és szomorúan gondol bele, mennyivel egyszerűbb lett volna, ha Mamma még életében megnyílik. De most már késő. Az anyja nagyobb űrt hagyott maga után, mint amit Anna valaha is el tudott képzelni. Beletelik egy kis időbe, amíg elnyomja az álom, és amikor végre elalszik, álmában ott van mellette az anyja. Vékony, hullámzó fátyolfüggöny választja el tőle, és a szájával érthetetlen szavakat formál.

Második fejezet

Még sötét van, amikor Anna arra riad, hogy az utcán hangosan dudálnak. Hunyorogva pislog az ébresztőórájára. Alig akarja elhinni, hogy kis híján huszonnégy órát aludt.

A tegnapi csomag az ágyról a padlóra esett, és szanaszét szóródott a sok papír, a füzetek és borítékok, amelyek némelyike piros zsírkrétával van megszámozva. Az első számú egy barna boríték. A második egy elnyűtt iskolai füzet. A csíkozás helyett a lapokat négyzetekre osztották, mint a milliméterpapírt. Még jól emlékszik, Mamma egyszer elmesélte, hogy Olaszországban minden egyes iskolaévben más és más típusú füzeteket használtak. Milyen jót nevetett, amikor Mamma elmagyarázta, milyen kötenyt meg masnit kellett viselniük az általános iskolában – még a fiúknak is! Ines megtanított neki jó néhány egyszerű olasz szót, de mindig olyankor, amikor Papa nem volt otthon. Papa mindig éktelen haragra gerjedt, amikor Mamma nem angolul szólalt meg.

– Összezavarod őket! Hányszor kell még elmondanom, asszony? – kiabálta, és mérgében szederlila lett az arca.

Ebből rendszerint hatalmas veszekedés kerekedett. Mindig rengeteget kiabáltak. Anna ilyenkor a kert sarkába húzódott, és felmászott a jókora vérbükk ágaira, vagy bebújt a lépcső alá, és szorosan magához ölelte a mackóját.

Anna az ágyán ülve keresztbe veti a lábát, és újra nekidurálja magát, hogy lefordítsa az anyja írását.

Rofelle, 1944. szeptember 8.

Még mindig a pajtában van. Mamma még egy tányérral készített a tésztaból a tavasszal eltett *zucchinivel*, aztán sötétedés után megkért, hogy vegyem fel a kendőmet, és vigyem magammal a csirketápos vödört is arra az esetre, ha valaki figyelne, és kérdőre vonna, mit keresek ilyenkor kint a sötétben. Tudom, mennyire retteg, nehogy valaki megtudja, hogy egy *inglesét* bújtatunk, de azt mondja, nincs más választásunk, különben nem marad életben.

Mindannyian rettegünk. Múlt héten hallottuk, hogy lelőtték Beucciékat, mert nem voltak hajlandók elhagyni a házukat. A németek egy napot adtak nekik, de a szegény, szerencsétlen öregek nem költöztek ki. Nem volt hova menniük, ráadásul az idős *signorát* kínozták a köszvény, gyalogolni sem tudott.

Kegyetlenek ezek a *tedescók*. Mindannyiunkban ott a félelem, de Capriolo azt mondja, nem törhetnek meg minket. Ezt a nevet ragasztottuk rá, miután a *Resistenza* újra meg újra a lelkünkre kötötte, nehogy a rendes nevén hívjuk őt. Ha kiderül a valódi kiléte, az egész családját kiirtják. Az özekekről nevezte el magát, amelyek függén, kecsesen szökellnek itt a hegyvidéken. Most már nekem is a Capriolo név jön a számra, igaz, elevenen megnyúzna, ha tudná, hogy róla írok. De ha nem mondom el valakinek, úgy érzem, felrobbanok – így hát elmondom a naplómnak, amit a szobámban, a falmélyedés egyik meglazult téglája mögött rejtegetek. Soha senki nem talál rá. Ha mégis, azt gondolják majd, hogy egy régi iskolai füzet.

Annának több mint egy órába telik lefordítani ezt a néhány bekezdést. Még így sem biztos benne, hogy mindent megértett, és fogalma sincs, mire vélje az egészet. Bármennyire is próbálja, nem tudja elképzelni, hogy az anyja ez a fiatal vidéki lány, aki a múltból szól hozzá. De ki ez a Capriolo? És az angol, akit bújtatnak? Elképzelhető, hogy az apjáról van szó? Olyan rengeteg kérdést vet fel már ez a néhány sor is! Eltűnődik, mi mindenre derülhet még fény az anyja naplójából.

Sok-sok oldallal kell még megbirkóznia. Ahogy átpörgeti a lapokat, talál néhány háború utáni bejegyzést is, de mindenképpen időrendben szeretné elolvasni az anyja feljegyzéseit. Ha valóban fel akarja gombolyítani a szülei történetét, ügyelnie kell, nehogy összegubancolódjanak a szálak. Végül arra jut magában, hogy az olaszt valaki mással kell lefordíttatnia.

Egy régi, kemény borítású füzetben talál néhány angolul írt oldalt is. Ahogy kinyitja a füzetet, egy papírdarab hullik ki a borító alól, rajta az anyja kézírása.

Anna!

Ez a néhány oldal itt az édesapád történetének kicsiny darabkája. A sufniiban találtam, amikor rendet raktam a holmija között. Emlékszel, milyen tiltott terület volt számmunkra az a sufni? Az apád megközelíthetetlen szentélye.

Fogalmam sem volt, hogy írni is szokott ott. Azt gondoltam, egyszerűen oda menekül előlünk azzal az ürüggyel, hogy sürgős javítanivalója akadt.

Átolvastam az egészet, és arra jutottam, hogy valamikor a háború után írhatta. Az apád soha nem vezetett naplót úgy, mint én. Sokat utazott, és soha nem beszélt arról, mi mindenben ment keresztül. Nem voltak könnyű idők egyikünk számára sem.

Úgy döntöttem, ezt a füzetet is hozzáteszem a saját feljegyzéseimhez, hogy kipótoljam a történetünk foghíjait. Azt mondják, minden embernek megvan a maga története, és ez nem a fantázia szüleménye, hanem maga a valóság. És hiszem, hogy a történetünk megér annyit, hogy elmondjuk. A háború még mindig hosszú árnyékot vet az életünkre, hiába telt el több mint ötven év.

Elszorult a szívem, ahogy apád feljegyzését olvastam. Az írása visszarepített a múltba, amikor egymásba szeretünk. Hogy megváltoznak a dolgok! Mennyi szemetet vet az utunkba az élet!

Mamma

Anna furcsállja az édesanyja szavait: „amikor egymásba szeretünk”. A szülei folyton marták egymást, és – őszintén szólva – Anna mindig is tartott az apjától. Élénken él benne egy gyermekkori emlék, amely sokáig kísértette. Az apja az íráson és a használt bútorok javításán kívül valami másval is foglalkozott a sufniiban. Anna kilencéves lehetett. Aznap délután az apja furcsa mód nem zárta be a sufni ajtaját, ő pedig besurrant, hogy körülnézzen. A munkapulton egy nyitott magazin feküdt, amelynek lapjain egy meztelen nő volt szétvetett lábakkal, meztelen keblekkel. Anna nem igazán értette, mik ezek a „csúnya képek”, de érezte, hogy nem szabad tovább kíváncsiskodnia. Kapkodva kihátrált a sufniiból, de közben megbotlott, lenyúzta a térdét, és fájdalmasan felkiáltott. Az apja, aki épp a veteményesben kapált, az éles hangra felkapta a fejét, majd ordítózva odarohant hozzá, és erősen megcsavarta a fülét.

– Az hiszem, mondtam már, hogy soha be ne tedd oda a lábadat! – torkollta le, majd jó erősen odavágott a fájós lábára.

Anna végigszaladt a kis úton, és zokogva esett be a konyhába. Mamma épp vasalt, és közben szólt a zene a rádióból.

– Kicsim, mi a baj? – kérdezte. Hamar kihúzta a vasalót, és a konyhaasztal szélére rakta. – Elestél? Mutasd csak!

– Gyűlölöm őt, gyűlölöm!

Az édesanyja az ölébe vonta Annát, és a köténye sarkával letörölgette a könnyeit.

– És most mondd el, kérlek, mi történt, *tesoro*. Száráítsd fel a könnyeidet, egy kukkot sem értek, ha sírsz.

Ekkor az apja beviharzott, és felkapta a fiókos szekrényen tartott fémdobozt, amelyben az aprópénzt tartották.

– Elkényezteted azt a kölyköt! Ha legközelebb ott találok a sufnimban, úgy elnászpángolom, hogy egy hétig le sem tud ülni. – Ezzel magára öltötte a kabátját. – Ne várjatok meg a vacsorával! Elmegyek, és egyhamar nem jövök haza.

Az ajtó hangos döndüléssel csapódott be mögötte.

Figyelték, ahogy végigrappol az előkerten, majd Ines mély sóhajjal magához vonta Annát.

– Ne bánkódj, szépen lemoszuk ezt a fránya sebet a térdeden, aztán finom vacsorát készítünk, csak mi ketten. Spagettit főzünk, desszertnek meg *gelatót* eszünk.

Anna belesimult a biztosságot adó, megnyugtató ölelésbe, hallgatta a konyhai falióra ketyegését, és hagyta, hogy az anyja finoman elringassa.

– Komolyan mondtam – hüppögte aztán. – Gyűlölöm őt. Mindig olyan mérges. Szerintem ő is gyűlöl engem.

– Csitt, ne beszélj gyűlöletről! – csitította az anyja, majd kibontotta Anna fonatait, és miközben újrafonta a haját, a megfelelő szavakat kereste. – Az apukád nem gyűlöl téged. Egy cseppet sem. Előfordul, hogy az életet magát gyűlöli... hogy is mondhatnám el neked? Tudod, mit? Légy jó kislány, figyelj jól, és próbáld megérteni, amit most mondok neked.

Felállította Annát az öléből, majd összeszedte a hagymát, a zellert és a sárgarépat a húsos szószhoz.

– Gyere, segíts elkészíteni a vacsorát! Közben beszélgetünk egy kicsit.

Együtt elkészítették a hagyományos spagettiszószot. Annának a mai napig az aznap esti beszélgetésük jut eszébe, amikor csak szószos tésztát eszik. Ezek után úgy érezte, nem kisgyerek többé. Mintha az anyja bepillantást engedett volna a felnőttek világába.

– Papa nem mindig volt ilyen méregzsák, de tudod, a háború őt is megváltoztatta. A háborúban borzalmas dolgok történnek. Mindenkinek kemény volt, de a fiatal katonáknak olyan kegyetlenségekben volt részük, amik csakis háborúban történnek. El kell neki néznünk a hangulatváltozásait. Most pedig terítsd meg az asztalt, és már ehetünk is.

– Miféle kegyetlenségek voltak, Mamma? – kíváncsiskodott Anna.

– Túlságosan borzalmasak, hogy elmondhatnám, kicsim.

Az édesanyja mindössze ennyit árult el arról, hogy az apja részt vett a háborúban. Ezekről az évekről a későbbiekben soha nem beszéltek otthon.

Anna gyerekkora kiabálások, ajtócsapkodások, viharos veszekedések és a szülei szüntelen civódása közepette telt. A közös étkezések gyakran feszült, komor csendben zajlottak, de akadtak lopott, boldog pillanatok is, amikor az anyja egyszer csak felkapta Annát, megölelte, és úgy ontotta rá az olasz szavakat, mintha képtelen lenne tovább magában tartani. Ilyesmi azonban ritkán fordult elő, és kizárólag akkor, amikor Anna édesapja nem volt otthon.

Egyszer Anna az apja futóbabjáról szedett egy csokorra való piros virágot Mammának, amit aztán a konyhaasztal közepén vázába rendezett. Papa azonban éktelen haragra gerjedt.

– Ostoba kölyök! – ordította, majd hatalmas taslit adott neki, és ágyba zavarta. – Most miattad nem fog teremni! Idén nem lesz babunk!

Az apja soha nem játszott Annával, mint más apukák. Nem kriketteztek a hátsó kertben, nem hancúroztak a nappali szőnyegén. Amikor egy-egy fárasztó nap után hazaért, folyton a nagy zajra panaszkodott.

– Egyszerűen nincs nyugta itt az embernek! Egy kis csendet kérek – hajtogatta mindig.

Anna apját szívroham vitte el, amikor ő tízéves volt, és nem engedték, hogy részt vegyen a temetésén. Papa eltűnt az életükből, és ők nem sokkal később Willow's Endbe költöztek.

– Új életet kezdünk – jelentette ki Mamma, és ezzel leporolta, majd gondosan el is csomagolta a férje fényképét, amely mindig a zongora tetején állt. Mintha a gondolataiból is kitörölte volna őt.

A penészfoltos füzetben az írás fegyelmezett, pontos, a hosszú szárú, apró betűk peckesen sorakoznak. Az összhatás élesen elüt az anyja művészi cirádáitól. Az apja pedáns em-

ber volt, aki folyton letorkolta a családtagjait, ha azok szanaszét szórták a holmijukat a lakásban.

– Már nem a seregben vagy, Jim – korholta Ines, amikor Papa a vacsoraasztalon precízen elrendezte az evőeszközöket és a poharakat, vagy amikor az ajtó tetejét végigsimította az ujjával, hogy lássa, megült-e rajta a por.

Az édesanyja visszaemlékezése jó ideje eltemetett gyerekkori emlékeket kavar fel Annában. Kézbe fogja a lapokat, nagy levegőt vesz, és újra elmerül az olvasásban.

Campo Fontanellato, Parma közelében
1943. szeptember 2.

A sebesült lábam továbbra is kínoz, de Bob szerint a lehető legjobb terápia, ha fel-le mászom a felső priccstre. Mindenáron helyre kell hozni ezt az átkozott lábat, mire elkerülünk innét. Most sziesztaidő van, néhány órányi nyugalom. Szeptember elején járunk, de még mindig nagy a forróság, és a kabócák éktelen lármát csapnak a környéken. Az érdes takaró alatt fekvő mennyezeti freskókat bámulom ebben a villában, ahová elzártak bennünket. Meztelen kerubok néznek vissza rám, no meg gyümölcsfüzéreik és pufók, fehér felhők közt hárfázó, fedetlen keblű szüzek. Kínszenvedés ilyen képek közé szállásolni egy rakás frusztrált férfit, akik hónapok óta össze vannak zárva.

Egyébként itt jobb, mint az előző szállásunkon. Itt az olasz *Comandante* beszél egy keveset angolul, és megengedi, hogy vöröskeresztes csomagokat kapjunk.

Az ablakokra rácsokat szereltek. Az utolsó szökésem nem tartott sokáig. Három hétig betegnek tettettem magam, végül bevitték a helyi kórházba. Mivel az egyik megjátszott tünetem hasmenés volt, minden éjjel többször is kimentem a mosdóba, aztán az örök lassan hozzászoktak, hogy ki-be járkálok a kórteremből. Egyik éjjel kimáztam a mosdóablakon, de nem tudtam megkapaszkodni az omladozó ablakpárkányban, így addig ügyetlenkedtem, amíg kizuhantam az utcára. Az egyetlen éjszakányi szabadságomat

egy csatornába húzódva töltöttem. Kényelmetlen volt ugyan, de legalább bebizonyosodott, hogy igenis lehetséges a szökés. Emlé-
kül mindössze a fájós lábam maradt. Érthető okok miatt a *Coman-
dante* nem akart visszaküldeni a kórházba, és gyanítom, hogy ez
a fránya csont rosszul forrt össze.

– Mihez kezdesz, amint kiszabadulsz? – kérdem Bobot.

Ő csak morog egyet lentről. Szokás szerint a könyvébe temetke-
zett. Van néhány szamárfüles könyv a táborban, amiket rendszer-
es időközönként körbeadunk egymás között. Bob már mindegyi-
ket háromszor elolvasta.

Bob gondolkodó, kiművelt ember, valódi álmodozó, aki kerek,
csillogó szemüveget visel. Régóta tervezgeti a következő szökésün-
ket, és német kifejezéseket tanítgat nekünk. Úgy véljük, a legjobb
lenne, ha németnek adnánk ki magunkat, hiszen mindannyiunknak
szőke hajunk van, és világos bőrünk, mint a tedeknek (mi fritzeknek
ismerjük őket, de a digók csak úgy nevezik őket: *tedeschi*). Semmi
értelme digóknak hazudni magunkat. Ahhoz túl magasra nőttünk.

– Bob! – próbálkozom újra. – Mihez kezdesz, ha hazajutsz Ang-
liába?

Végre leteszi a könyvét. Újabbban egyre többet fantáziálunk
ilyesmiről – talán a sok szóbeszéd miatt. Néhány hónapja az örök
szálláshelye felől hangos éljenzést és üdvívalgást hallottunk. Az-
tán az egyikük, Joey, akinek a valódi neve Giuseppe, azt mondja:
„Mussolinist megbuktatták. *Il Duce* már nem a vezérünk. – Aztán
egy trágár kézmozdulatot tesz. – *A fascisti* végre *finiti*.”

Ez július végén lehetett, azóta egyetlen szót sem hallottunk erről.
A szökési tervet azért készenlétben tartjuk.

A brit rangidős tiszt rendszeresen megbeszélésekre hív bennün-
ket. „Össze kell tartanunk, és fegyelmetten kell viselkednünk –
mondja. – Nem akarjuk, hogy szökött angol hadifoglyok kószáljan-
nak mindenfelé a vidéken.”

Megváltozott a hangulat a táborban. Az olaszok átfestették a
fasiszta feliratokat, barátságosabbak velünk, és a rangidős tiszt

szerint hamarosan szabadon is engednek bennünket. Csak arra várunk, hogy a digók fegyverszünetet kössenek. Addig hadifoglyok maradunk. Rettentően idegőrlő a várakozás.

Megint odaszólok Bobnak:

– Na, mihez fognsz kezdeni?

– Tiszta ruhát veszek, eszem egy tányér fűszeres kolbászt tört krumplival és hagymamártással. És veszek egy forró fürdőt, remélhetőleg sokkal több vízzel, mint amennyit itt adnak.

– Tiszta ruhát veszünk, és megszabadulunk a nyavalyás tetvektől – bólintok.

Nagyon beletanultunk, hogyan szabaduljunk meg az átkozott élősködőktől a szieszta alatt. Amikor panaszt tettünk a *Comandanténál*, ő csak megvonta a vállát, épp úgy, ahogy a digók szokták. Szétnyitotta a tenyerét, és azt mondta, hogy az ő emberei ugyanúgy szenvednek, úgyhogy fogjuk be a szánkat. „Semmit nem tehetek, *signori*. *Niente*. Ez teljesen *normale*. Az én embereim is kénytelenek elviselni ezt a kellemetlenséget.”

– Tiszta ruha és egy finom, teltkarcsú nő – teszem hozzá.

Bob elhajít egy koszos zoknit.

– Ne kezd, Jim!

A beszélgetésünket hangos lábdobogás szakítja félbe, majd egyszer csak egy rakás digó özönlik a hálótermünkbe, puskákkal hadonászva.

– *Fuori, fuori, fuori tutti...* Mindenki kifelé!

A priccseken fekvő férfiak egyre csak morognak, zsörtölődnek.

– Mindenki maradjon csendben!

– Hát itt már aludni sem lehet egy jót?

Bob szóba elegyedik az örökkel. Elég jól beszél olaszul, mint ahogy németül is.

A digók még a szokásosnál is idegesebbek, összevissza mutogatnak, kiabálnak.

– Mi a fene van, Bob?

– Úgy tűnik, végre aláírták a megállapodást a szövetségeseikkel. Már nem vagyunk hadifoglyok. Kinyitják a kapukat, és az udvar végében a drótkerítést is átvágják. Mehetünk, amerre látunk.

Kezet rázunk az örökkel, aztán ők indulnak is, izgatott kiabálás közepette csattognak le a lépcsőn.

Eleinte euforikus öröm tölt el bennünket, aztán döbbszent csend borul ránk, végül az egyikünk megpróbálja kinyitni az ajtót. Nem vertek át, valóban nyitva van. Valaki talál kulcsokat a konyhához. Rögtönzött lakomát csapunk friss kenyérral és sajttal, amit aztán savanykás borral öblítünk le. Hiába pocskék a bor, mégis olyan, mintha karácsonyt ülnék most, szeptemberben.

A rangidős tiszt az asztalra csap, majd feláll. Rendes ember, bár néha fellengzős szavakat használ, hogy a műveltségét fitogtassa.

– Uraim! Eljött az idő, hogy a terveinket megvalósítsuk. Itt, a táborban bármikor ránk támadhatnak a németek. Egyikünk sem akarja, hogy Németországba hurcolják. Az olaszoknak elvileg védelmet kellene biztosítaniuk, de én komoly német ellentámadásra számítok. Azt javaslom, hogy a tetőre állítsunk öröket, akik riadót fújnak, amint németeket látnak közeledni, és mi azonnal elindulunk a falutól délre eső állás felé. A *Comandante* adott egy térképet. Szükségem lenne hat önkéntesre, akik részt vesznek egy felderítő akcióban. Addig is, uraim, azt javaslom, készüljünk az indulásra. A legszükségesebb holmit pakolják össze. Csomagok nélkül, gyorsan kell haladnunk. Az utunk az Appennineken keresztül, Svájc felé vezet majd. És nem lesz egyszerű dolgunk.

Felbicegek a lépcsőn, míg Bob hármásával veszi a fokokat. Hamar összepakoljuk a legszükségesebb holmikat.

A Vöröskeresztől néhanapján kapunk csomagokat, de a digók mindig kilyuggatják a konzervek tetejét, mert tudják, hogy a tartós élelmiszer mennyire hasznos, ha az ember szökésben van. Bobbal együtt kitaláltunk egy különleges receptet, ami sok fehérjét és vitamint tartalmaz. Borzalmas az íze. Összekevertünk disznózsírt mazsolával, kakaóporral és sűrített tejjel, azután felolvasztottuk, és szeleteket készítettünk belőle. A Germolene fertőtlenítő krém dobozába rejtettük a celofánba csomagolt pénzt, ami az öröktől származott, akik felvásárolták a cigarettáinkat. A hátizsákomba jó néhány vitaminszelet kerül, meg meleg, kötött zoknik.

Az otthoniak csodálkoznak, ha tudnák, hogy Olaszországban a hegyek között jóval nulla fok alá esik a hőmérséklet. Elcsomagolom a meleg pulóveremet, berakok egy füzetet, és az utolsó pillanatban még becsúsztatom a zsákba a kedvesem, Phyllis fényképét is. A távollét felkorbácsolja az érzelmeket, és most már rettentően hiányzik a drágám. Kár, hogy a szüleim nem kedvelik.

Bob egy gomb és egy mágneses biztosítótű segítségével kezdetleges iránytűt készített, amely sokat segíthet, hogy visszataláljunk az alakulatunkhoz. Mindkettőnknek elégünk van már a raboskodásból és a kényszerű semmittevésből, és már alig várjuk, hogy végre tehesük a dolgunkat. Kétségtelenül furcsa érzés lesz megint nyílt terepen gyalogolni, miután oly sokáig voltunk összezárva, de már alig várjuk az indulást. Jöjjön, aminek jönnie kell, ahogy a jenikik mondják.